

DAHAVSKI POROČEVALEC

GLASILO JUGOSLOVENSKEGA NARODNEGA ODBORA

Stov. 10

Dachau, dne 12. maja 1945

Broj 10

IZ PRAZNIČNEGA ZANOSA - V DELAVNI DAN

PRVA VLADA SVOBODNE DEMOKRATIČNE SLOVENIJE - NAŠA PRESTOLNICA JE ZAČELA NOVO ŽIVLJENJE.

Dachau, 12. maja. - Kolikor smo doslej zaradi nezadostnih razpisov dijskih zvez lahko doznali, je sestava narodne vlade svobodno demokratične Slovenije nastopna: predsednik Boris Kidrič, podpredsednik dr. Marjan Brepelj, zdravstvo dr. Ahčin, ribarstvo poljedelstvo in vode, Polić notranje zadeve, Bačič finance, Snaj promet, Leskovšek gozdarstvo in rudništvo, dr. Vavpetič pravosodje, Vida Tomšičeva prosveto, dr. Jože Pokorn trgovina.

ODREDBE POVELJNIKA MESTA LJUBLJANE

Ljubljana, 12. maja. - Po zapovedi komande mesta, ki ji poveljuje podpolk. Jože Borstnar, je podaljšana policijska ura za prebivalstvo od 20. na 22. uro. Do 5. ure zjutraj ne sme biti nihče izven svojega stanovanja. Prav tako komanda mesta za zdaj ne izdaja dovolilnic za zapustitev mesta; pač pa obljublja, da bo to vprašanje v kratkem rešeno. Do preklica so predpisane vse filmske predstave. Glede oskrbe prebivalstva s hrano je odrojeno, da se od danes dalje odprto vse splošno trgovanje in sicer od 8. - 12. in 15. - 18. in da idole živijo na najniško izkaznico.

Ljubljana, 12. maja. - Danes ob 10. se je vršila na Kongresnem trgu velika spominska slovesnost za padle borce-partizane v osvobodilnih bojih.

Ljubljana, 12. maja. - Po zavzetju Ljubljane so zaplenile naše sile doslej v mestnem območju 120 topov, 110 metalcev min, 500 strojníc in 580 brzostrelnih pušk, 285 kamionov z različni vojnimi potrebščinami in 5 vlakov z različnim vojnim tovorom. Vsekakor se je nagrmadilo v mestu precej vojnega materiala; s štetjem in razporejanjem nadaljujejo za to odrojeni oddelki.

Ljubljana, 12. maja. - V teku je nabitelna akcija za partizanske sirote in družine političnih internirancev, ki se vračajo v domovino. Mesto je bilo razdeljeno v niz okrajev in poblašeni odbori za izvedbo nabitelne akcije bodo začrtano delo v prihodnjih dneh izvedli. Osvobodilna fronta nabira tudi različne potrebščine za ustanovitev posebne bolnišnice in je izdala zadevni poziv ljubljancem, naj se v obilni meri odzovejo pozivu.

Ljubljana, 12. maja. - Mestni magistrat je izdal poziv na vse internirance, ki so se že vrnili, oziroma so vračajo, da čim prej nastopijo službo, ker vlada veliko pomanjkanje osebja v občinskih uradih in podjetjih.

NA CRTI KRANJSKA GORA - CELOVEC - ST. ILJ - LIPNICA

BEograd, 12. maja. - Načelnstvo generalnega štaba jugosl. vojske izjavlja: Naše armade zasledujejo proti zapadu unikajoče se Nemce in so v splošnem dosegle crto Kranjska gora - Celovec - St. Ilj - Lipnica. Število ujetnikov je vedno večje. Pri zasedbi Zagreba in bojih zanj je padlo nad 11.000 Nemcev in ustasev, ujetih je bilo preko 16.000 mož. Vojni plen je velik in znasa med drugim 192 topov, 520 strojníc itd. Tudi število zaplenjenih vozil je izredno veliko.

BEograd, 12. maja. - Načelnstvo štaba jugosl. vojske objavlja danes, da preganjajo odredi 3. armade proti zapadu unikajoče se Nemce in ustase, ki se nočejo predati ruskim četam, temveč bi radi prišli v angleško ali ameriško ujetništvo. Pri zasedbi Ljubljane je padel našim četam v roke dokaj velik plen in tudi precejšnje število nemških ujetnikov.

SAN FRANCISCO, 12. maja. - Danes zjutraj je govoril na radiu dr. Rude Bičanić in pozdravil Zagreb po osvoboditvi izpod ustaškega jarma. Izrekel je nado, da bo tudi Zagreb kot glavno mesto federativne Hrvatske doпрinesel kar največ k čimprejšnji ureditvi in napredku Hrvatske in skupne države. Dela je izredno mnogo; toda z dobro voljo se dajo premagati tudi največje težkote.

SAN FRANCISCO, 12. maja. - Včeraj je naglasil v nekom intervjuju jugoslovanski zunanji minister, da je bivši "poglavnik" Pavelić sicer se nekje na svobodni, ali vlada bo zahtevala od zaveznikov, da ji ga izročijo, čim bo zajet, ker se bo moral zagovarjati pred sodiščem. Ista usoda čaka tudi generala Draže Mihajlovića, ki je verjetno že v rokah zaveznikov. Potrjena ta vest sicer še ni. Nadalje je namignil, da bodo jugoslovanski narodi že v nekaj mesecih poklicani, da s svobodnimi vojitvami izrazijo svoje mislijenje glede na bodočo ureditev države in njene vladavine.

STALIN, CHURCHILL IN TRUMAN NAJ BI SE SEŠTALI

LONDON, 12. maja. - Problemi, ki nastajajo po končani vojni, so sprožili med vodilnimi krogi velasil misel, naj bi se v doglednem času zopet seštali Churchill, Stalin in Truman k skupnemu posvetovanju. Pri tem se naglasa v poučenih krogih, da bo angleška vlada predlagala kot kraj sestanka London, oziroma kako drugo prikladno mesto v Angliji.

MOSKVA, 12. maja. - Maršal Stalin je naslovil na brit. min. predsednika Churchilla prisrčno čestitko britanski vojski in vsemu narodu ob zmagi nad nemškim imperikalizmom. Izrazil je nadalje željo, naj bi srečni in uspešni razvoj odnosajev med obema narodoma prinesel nadaljnje uspehe pri zgradbi novega sveta.

RATIFIKACIJA POLJSKO - SOVJETSE POGODBE

MOSKVA, 12. maja. - Predsedstvo vrhovnega sovjeta v Moskvi je odobrilo ratifikacijo pogodbe, sklenjene med Poljsko in Sovjetsko zvezo dne 21. aprila t.l. v Moskvi.

LONDON, 12. maja. - Včeraj so prepeljali 10.000 bivših vojnih ujetnikov iz nemških taborišč nazaj domov v Anglijo z najtežjimi bombniki, ki so se izkazali kot zelo pripravljeni za te vrste transportov.

LONDON, 12. maja. - Nemške posadke na otoku v Egejskem morju so se vse vdale in upravo je prevzela deloma Grčija, deloma Anglija. Število ujetnikov znasa okoli 25.000 mož.

EISENHOWER POVELJNIK ZASEDBENE VOJSKE V NEMČIJI

Začasna vojaška uprava Nemčije naj pripravi pot mednarodni zavezniški komisiji

NEW YORK, 12. maja - Za poveljnika ameriške zasedbene vojske v Nemčiji bo imenovan dosedanji generalisimus Eisenhower, dodeljen pa mu bo kot pomočnik general Lucius Clary, ki ga je že Roosevelt za to nalogo določil.

Sklep ameriškega poveljstva:

V 15 DNEH GREMO

NEW YORK, 12. maja - Ameriški vojni minister Stimson je izjavil, da bo za kratek čas ostala uprava Nemčije v vojaških rokah, toda potem bo prevzela vse upravne posle medzavezniška kontrolna komisija za upravljanje Nemčije, ki bo sestavljena iz zastopnikov Anglije, Francije, Sovjetske zveze in Zedinjenih držav, ter bo imela svoj sedež v Berlinu. Vse volesilo se si v načelu, edino glede na bodočo upravljanje. Komisija bo vodila vse posle nemške vlade in bo njena prva naloga, da popolnoma iztrebi vse nacistične klice v politiki in kulturnem udejstvu, venju in pripomore praviči zopet do veljave, da bodo vsi državljani pred zakonom enaki. O osebi "vodje" Dönitza prevladuje mišljenje, da bo postavljen pred sodišče kot vojni krivoc, saj ima on prvenstveno navesti vse grozote podmorniške vojne kot bivši poveljnik mornarice in zadevni svetovalec Hitlerja.

Pred dvema dnevoma je Mednarodni komite v posebni poslanici predložil taboriščnemu poveljstvu vse težkoče, ki jih morajo priporniki še nadalje prenašati v pronapolnjenih blokih, kjer oboleli še nadalje ogražajo svoje zdravje tovariše ter naraščanje umrljivosti v taborišču in prarast števila bolnikov v revirju.

Zaradi tega se je ameriški komandant Joyce obrnil na štab armadne skupine za zadevna navodila in odredbe. Po prejemu slednjih je visoki ameriški funkcionar dejal, da je izpraznitev taborišča odvisna od transportnih možnosti, pri čemur prihajajo v poštev kamioni, avtobusi in letala, ki jih imastaviti na razpolago Rdeči križ poedinih držav repatri-
francev, odnosno ameriške vojaške oblasti.

Pravkar, ob zaključku redakcije smo bili obveščeni od ameriškega glavnega stana o novem načinu povrnitve domov. Izdana so nastopna navodila: 1. - Dolo na vprašalnih polah se mora takoj ustaviti in se te pole sestavijo samo za Nemce in Avstrijce; 2. - Vsak nacionalni odbor mora najkasneje do jutri, nedelje, 12. maja sestaviti 2 seznama pripornikov svoje skupine, vsakega v štirih izvodih in sicer: a) seznam vseh onih, proti katerim ni nikakega suma. Navesti se morajo posebno oni, ki so poškodovani (pohabljeni, itd.) kot posledica krutosti; b) seznam onih pripornikov, ki proti njim obstoji sum, da so neverni za njihovo deželo, bodisi po kriminalnih dejanjih, ki so jih izvršili, ali so se izkazali nezanesljivo v političnem pogledu. Pri njih je potrebno označiti njihova kriminalna dejanja oziroma politično delovanje v zadnjem stolpcu zadevnega seznama. Ta seznam se označuje kot: posebni primeri.

Taborišče se mora izprazniti v teku 15 dni, nakar bo požgano.

FRED ODLOČILNIM NAPADOM NA JAPONSKO

NEW YORK, 12. maja - Po izjavi generala letalstva Douglitla je postavila Amerika v vojno proti Nemčiji ogromno število 2400 letočih trdnjav, ki ima vsaka izmed njih nosilnost za 10 ton bomb. - Glede napadanja japonskega matičnega otočja obstoji namera, da se bo postavilo v boj še mnogo večje število letočih trdnjav, da pripravijo položaj do one dozorelosti, ki je potrebna za invazijo oklepnih in zasedbenih čet. Izkušnje so namreč pokazale v evropski vojni, da samo bombardiranje iz zraka ne more prinesiti velikega uspeha; ako ne nastopi kmalu potem složno sodelovanje vseh vrst orožja in končno pehota ne prodre sistematično po ozemlju do stavljenih ciljev. To bo tembolj potrebno v primeru Japonske, kjer bo poleg zračne in kopne vojske potrebno še sodelovanje mornarice v največjem slogu.

KALKUTA, 12. maja - Japonsko otočje je stalno pod ognjem težkih bombarderjev. Okišava je že do 2/3 zasodena. Anglo-indijske čete v Birmaniji so med mestoma Rangoon in Mandalay na široki fronti prešle v napad.

TOPOVI V MIRU

LONDON, 12. maja - Trdnjava Dunkerque, ki je stala pod poveljstvom generala Frisiusa in jo štela še 13.000 mož posadke, je kapitulirala češkoslovaškim četam pod poveljstvom generala Alojza Liške, ki je v zadnjih dneh vodil obleganje. Zanimivo je, da je posadka izstrelila še po podpisu kapitulacijske pogodbe 188 topovskih streliv.

MOSKVA, 12. maja - V zadnjih dneh vojne in po kapitulaciji je doslej prešlo v sovjetsko vojno ujetništvo 45 generalov in 560.000 vojakov in častnikov. Vendar se bo to število še pomnožilo, ker so še nekatera področja neочиščena in je tam mnogo čet, ki se ne morejo nikamor več umakniti iz ruskih klešč.

OSLO, 12. maja - Nemške čete odhajajo iz dosedanjih, norveških garnizij na zbirna mesta, odkoder bodo prepeljane v Nemčijo in tamkaj popolnoma razorožene. Vse vojni material, oprema, topovi in ostalo težko in samodelno strelno orožje ostane v Norveški, edino z lahkim orožjem se bodo vrnili nemški odredi domov. Bivši "gauleiter" za Norveško, Terboven, poveljnik nemške policije general Rediš ter gen. Felix so napravili samomor.

KONEC ODPORA NA ČEŠKEM

MOSKVA, 12. maja - Čete ruske armade maršala Konjeva so stopile zapadno Plzna v stik s četami III. ameriške armade. Lahko se smatra, da je tudi na Češkem konec avstrijskega odpora.

BRATJE LUŽIŠKI SRBI VSTAJAJO V NOVO ŽIVLJENJE

Nase uredništvo sta obiskala predstavnika Lužiških Srbov med nami, predsednik Lužiskosrbskega narodnega sveta in član Mednarodnega manjšinskega kongresa Jan Cyz in župnik dr. Beno Solta. V naslednjem prinasamo kratak sestavek o Lužici v jeziku te najmanjše veje velike slovanske družino in v slovenskem prevodu. Bratom s skrajnega severozapada pošiljamo prisrčen pozdrav!

L U Ž I C A

Lužica je zbytek sydlišcow polabskich slowjanow. Saha džens wot polnocnych českich hranicow mjez tobjom a krkonosnymi horami hač 50 km južnje wot Berlina, w šerekosći na 100 km, a w dolhosći na 160 km. Rozděla so do Hornjeje, a Dolnjeje Lužicy. Južna polojca Hornjeje slusa do Sakskeje, polnocny džěl je wot 1815 som přiděleny Pruskej, a to doljnjoslezskej provincy. Doljnja Lužica wali z do Braniborskeje. Hlowne město Hornjeje Lužicy je Budyšin (Bautzen) z 43.000 wobydlerjemi, Dolnjeje Lužicy Choćebuz (Cottbus) z 80.000 wobydlerjemi. Wo Lužicomaj bydli džensa hišće na 150.000 Lužiskich Serbow.

Lužiscy Serbje su zbytek polabskich slowjanskich spławow, kotrež sydlaču wot prastarih časow som mjez Wodru a Wjezeru, a wot Baltiskeho morja hač Lužiskim a rudnim horam, a hač do wokoliny Bamberka a Norimberka. Po 400 let trajacym krvawym wojowanju podčisnychu Němcy tuće spłahi wutwooriwši přečiwu nim marku braniborsku a marku misnjansku (960). Jenož Lužica wukhowa svoj slowjanski raz přow to, zo so přidělili k zemi Českeje Krony. W lěće 1635 přendže pak jako nakhwilna zastawka za wojnski dolh na sakske kurwjerchowstwo z wumenjenjem, zo ma so zasy Českej Kronje wrócić, hdyž wetlinski rod wotstupi. Ali hačrunjež buchu Wetinoje po přenjeji swětowej wojnje 1918 nućeni, so sakskeho knježerstwa wzdac, rawosta Lužica tola w němskich rukach. Džensa pak, hdyž so swoboda wsom narodam, tež tym najnjejšim zaručuje, nadžijany so mu Lužiscy Serbjo, zo tež my po tysacletnym wojowanju z pomocu wšech wosobje pak slowjanske-bratrowskich narodow z němskeje namocy wuswobodzeni dostanjemy možnosť k swobodemu swojoraznemu narodnemu življenju.

L U Ž I C A

Lužica je ostanek naselbin polabskich Slovanov. Razteza se danes od severne češke meje med Labo in Krkonosy do 50 km južno od Berlina v širini 100 km in v dolžini do 160 km. Razdeljena je na Gornjo in Spodnjo Lužico. Južna polovica Gornje Lužice je spadala osedaj pod Saksonsko, severni del pa je od leta 1815 dodeljen Prusiji in sicer doljnjoslezjski provinci. Dolnja Lužica pa je spadala pod Branibor. Glavno mesto Gornje Lužice je Budyšin (Bautzen) s 43.000 prebivalci, Dolnje Lužice pa Choćebuz (Cottbus) z 80.000 prebivalci. Na vsem Lužiskem ozemlju probiva okrog 150.000 Lužiskih Srbov.

Lužiski Srbi so se kot del slovanskih polabskih rodov v prastarih časih naselili med Odro in Vezero do Baltiskega morja, do Lužiskih rudnih gor in do okolice Bamberga in Nürnberga. Po 400 let trajajočih krvavih borbah so zaslužjili Nemci vse rodove, ko so ustanovili obmojni marki braniborsko in misnjansko (960). Lužica je ohranila svoj slovanski značaj samo zato, ker je bila pridoljena česki kroni. V letu 1635. je presla Lužica pa začasno kot vojaški dolg na sakske volilne kneze pod pogojem, da se zopet ima vrniti česki kroni, kadar bi wetlinski rod odstopil. Četudi so bili Wetini po prvi svetovni vojni 1918 prisiljeni, odreči se vladavini nad

Sasko, je Lužica še nadalje ostala v nemških rokah. Danes pa, ko se zagotavlja svoboda vsem, pa tudi najmanjšim narodom, se nadejamo Lužiski Srbi, da bomo tudi mi po tisocletnem boje vanju s pomočjo vseh, zlasti pa slovanskih bratskih narodov osvobojeni izpod nemškega jarma in s tem pridobili možnost za svobodno, samobitno narodno življenje.

Z L A T O

Čitali ste razburljivo romane o lovu človeka za zlatom. Gledali ste o tem filme. Kalifornija je bila obljubljena dežela teh lovcev za zlatom. Zarili so se v zemljo, splavljali reke in potoke. Tam so bogateli, se ljubili, ubijali, največ pa unirali od lakote in v siromaštvu. Ko slišimo o zlatu in njega pridobivanju, si navadno tudi mislimo tak način pridobivanja zlata.

Toda ne. Hitlerjevi in fašistični zločinci so si izmislili še druge načine pridobivanja zlata in nasli so drugačne zlate virov, zgrajeno, kot vse njihovo delo, na zločinu. Eden takih virov čistega zlata, je bil tudi Dachau - taborišče Dachau.

Kdo se ne spominja, kako so mu ob sprejemu v taborišče, preštevati tudi zlate zobe, potem ko so mu pobrali vse dragocenosti. Mišce ni sprva dobro vedel, kakšen pomen ima. Bai se je vsakdo celo, da mu bodo vse zlato kar populili iz ust. Toda ne; čas imajo čakati na ugodnejše prilike, ki so jim nudile vedno, kadar so hoteli. Po bivanju v taborišču so starejši tovariši to popisovanje zob obrazložili s tem, da če taboriščna uprava preprečiti prekupevanje z zlatom.

A kmalu smo tudi mi razumeli to rokovnjaško delo taboriščne uprave. Pričelo je masovno umiranje ljudi za pegavcem in grižo. Takrat se mi je nudila morda ena najstrašnejših slik človeških hujen, ki jih imam pred očmi iz tega časa, in preblizu je se čas, da bi mogel to sliko pravilno zajeti in jo opisati.

V dolgi vrsti so ležala ob bloku trupla mrtvih tovarišev, gola in zanazana. Nekateri so imeli preko prsi ali na rokah zapisano svojo številko, ostali pa listek s številko, privezan na palec na nogi. To je bila njihova izkaznica za pot v krematorij, ali pa v skupni grob. Čakali so le se na to, da jih ob določeni uri nalože kot polena, bi dejal, na voz, ki je prišel do naslega bloka že zelo obložen s trupli, nabranimi na drugih blokih. S tem, bi si človek mislil, so tatrupla tudi za fašistični Rajh brez pomena. Toda ne! Tik pred vozom je prišel na blok še nekdo, v obrasto obleko oblečen. Hodil je nekako prihuljeno, kakor bi se zavedal, da posel, ki ga opravlja zaradi "Brötzeita" ali da se reši transporta, ni lep. Pomešal se je med mrtvake, ozri se je nekako plašno okoli sebe, se uklonil nad prvega, potegnil nenadoma od nekod neko držalce in z njim mrtvecu s silo odprl čeljust. Z vseh strani je pogledal v ustno votlino, mrtveceve oči pa so začudeno strmelo vanj. Da, zasvetilo se je! Zlato, zlato, zlato. In brezobzirno je zadržal ono svoje držalce v čeljust, saj itak

nikogar ne boli, ter potegnil iz celjusti zlat zob. Nekoliko si ga je strokovnjaško ogledal in ga nato vrgel v skatljico, v kateri so se svetili zlati zobje, mostički in cela zobovja, deloma zlata, deloma navadna.

Dalje nisem mogel gledati. Z odprtimi usti in široko odprtimi očmi je mrtvec strmel v človeka v cebrli in z držalcem v roki. S silo, kakor bi se zavedal, da vrši grdo delo, je nato ta človek v cebrli mrtvecu z istim držalcem zaprl spodnjo celjust in šel dalje, do drugega, tretjega. Zlato je jasno in čisto zvenkljalo v njegovi skatljici. Videi sem ga še od daleč, kako je prihučljeno, gledajoč v tla, odšel dalje na naslednji blok.

Na ta način je tudi Dachau dajal v zlate zakladnice hitlerjevskih zločincev svoj delež. Njihovo podjetje se je tako brez njihovega truda spiacalo. Toda letos si zločina zlatega dohodka niso mogli več razdeliti.

Z.j.

SA BLOKA 25

Blok 25. bio je zadnje dane nacističkog terora izabran kao t.zv. "Zugangsblock" za mnogobrojne Transporte iz drugih logora, tako da su se u već puni blok neprestano utrživali pridolazeći iznemogli drugovi sa vanjskih transporta. Matranost je strahovita i u štubi i u šafrumima. Leži se na podu, na stolu, na peći, a u krevetima (bez slannjace i sa manjkavim daskama) leži po 3 i više ljudi. Prosječno preko 400 ljudi na 4 štubi. Naročito za nas Jugoslovane je mučno na štubi 4, jer nas svega nekolicina leži među ciganima, čiji higijenski zahtjevi nisu u skladu sa našim pojmom o čistoci, a da i ne govorim o teškom protjevu, usljed čega je pristup na zahod skoro nemoguć.

Pod takvim okolnostima nije čudno, što je mortalitet ovako zastrašujući. Dolazi na revirski liječnik, asistira mu blokovi liječnik. Predvode se bolesnici, i to oni, što su u stanju da se drže na nogama, oni još imaju bar malo šansa, da se dočepaju revirsko njego. Oni bijednici pak, koji leže u spavaonicama do krajnosti iscrpljeni, te revirski liječnik niti vidi, niti ih dakle može odrediti za prevoz na revir. I tako protiče pregled bolesnih, od kojih većina nakon pregleda umorno opet oblače svoje kosulje, jer nisu određeni za revir a nekolicina biva na nekoj ceduljici popisivana kao: "odvojeni za revir". I tako ova nekolicina sretnih bolesnika žive u nadi, da će sutra u jutro poći na revir. No prolazi 1, 2, 3 i više dana, ali po njih nitko ne dolazi. Kazu im: reviri su pronačpani, pa u obzir dolaze samo najteži slučajevi. Posljedica je, da onda na pločniku pred stubom 4. svako jutro leže mrtvi po 3, 4 pa i desetak onih lakših slučajeva, koji su doduše dan dva ranije bili popisani za revir, no toga više ne dočekase. Inade među nama Jugoslovanima nekih drugova, koji su po 3 i više puta ovako popisivani za revir, no danas još leže na svojim daskama sa izrazom tupe apatije i razočaranja.

Zahtijevamo, da se odmah odstrane svi bolesnici iz 25. bloka i tako im spasi život, jer inače to znači nastavak nacističke SS-metode uništavanja ljudi, mješanjem zdravih sa bolesnicima. Na taj bi način u ostalom bilo pitanje prenatrpanosti na bloku donekle rješeno, i ako još uvijek sa ogromnom nestrpljivošću očekujemo onu "za 2 do 3 dana" obećanu separaciju po blokovima na pojedine narodnosti.

Nadalje, da se od ranije korumpirano blokovo osoblje izmijeni, odnosno proti njemu povede postupak. Dolazak jedne anketne komisije na naš blok, koja bi se na licu mjesta uvjerila o pravom stanju stvari, mi bismo od srca pozdravili.

DAJTE GRADIVO ZA KRONIKO !

V okviru kulturno-propagandnog odseka Jug.nar.odbora je bil ustanovljen pododsek za kroniko. Njegova naloga bo zbrati vse važnejše gradivo, nanašajoče se na življenje, trpljenje in umiranje naših tovarišev v taborišču Dachau, pa tudi po drugih taboriščih, v kolikor bivajo tovariši iz njih zdaj med nami, ter končno na raznih transportih in v tako zvanih zunanjih komandah. To delo je izredno važno in nujno, ker bo zanj na razpolago le malo časa. Da bo moret pododsek vsaj v glavnem izpolniti svojo nalogo, prosimo vse tovariše, ki so kjerkoli doživeli na lastni koži ali videli posebno grdo ravnanje, pretepanje, zapor v zloglasnih bunkerjih, trpinčenje itd. ali ki imajo na razpolago v svojih zapisnih ali po spominu v kroniko spadajoče gradivo - zlasti važni so tudi morebitni fotografski posnetki, slike, karkature, skice in podobno - da se čimprej zglašajo pri poverjeniku za kroniko na svojem bloku, mu izpričajo svoja doživetja in zapisnike podpišejo odnosno izročijo svoje zapiske, ki naj bodo tudi podpisani in ki jim bodo po uporabi na željo vrnjeni ali že tu v Dachau-u ali pa pozneje v domovini. Z delom, ki ga bomo opravili na tem polju že tu v Dachau-u, nam bo znatno olajšano enako, a mnogo obsežnejše in sistematičnejše za zgodovino naše osvobodilne borbe izredno važno delo v domovini. Tovarise poverjenike prosimo, naj se lote dela takoj in naj ga opravijo čim vestneje. Če bi bil kdo izmed njih preobložen z njim, naj v imenu odbora naprosi onega svojih, za to delo sposobnih tovarišev, da mu bo pomagal. Vse so delujoče pa prosimo in pozivamo: zavedajte se te naše skupne dolžnosti pred zgodovino in vrsite jo v polni meri in čimprej.

Poverjeniki za kroniko na blokih so:

Svet	Jakob	bl.	2/2
Rozman	Vili	"	4/3
Orel	Boris	"	6/2
Zorko	Franc	"	8/2
Vrščaj	Anton	"	10/2
Francot	Karel	"	12/1
Agramović	Gojko	"	14/3
Trček	Alojz	"	16/3
Poternel	Lado	"	18/1
Rakušček	Zdravko	"	20/1
Ketis	Favel	"	22/1
Lincner	Lado	"	24/1
Hrastelj	Franc	"	26/2
Žega	Miroslav	"	28/4
Sarman	Miha	"	30/2
Krautberger	Adolf	"	19/3
Mušić	Dimitr.	"	21/2
Vrhevec	Stojan	"	23/2
Reich	Valter	"	25/4
Čokl	Ignac	"	27/1
Kalana	Zdravko	"	29/1

TRST IN NJEGOVO ZALEDJJE

Sleherno obmorsko mesto, ki ima urejeno luko za potrebe gospodarstva, ima zaledje, širše in ozje. Od gospodarske sestave zaledja je seve odvisna živahnost prometa na transportnih toriščih pristanišnega mesta, luki, njenih železniških napravah, vseh železniških postajah v mestu in okolici in vseh cestah, ki vodijo v tak trgovski center. Velikost zaledja, ki ima svoje središče v dotični luki, je pa nasprotno odvisna od položaja nje samo in od oddaljenosti od sosodnih luk. Interesni krogi posameznih pristanišč ob istem morju se potem takem nekje blizu ali daleč sekaajo; tamkaj se iz presečnih točk tvori potem takoiimenovana interesna mejna črta posameznih pristanišč.

Trst - največje in najsodobneje urejeno pristanišče na celom Jadranu, mora na temelju spredaj očitanih načel imeti tudi najširše interesne kroge in največje zaledje. Ogledimo si, ako je temu res takol. Še poprej ne smemo pozabiti ostalih pomorskih mest ob Jadranu, ki bi utegnili v večji ali manjši meri konkurirati s Trstom. Na italijanski strani imamo poleg Benetk, staroga tokmeca Trstu samo še luko Ancona, ki pa sploh resno ne prihaja v poštev kot konkurent. Benetke same so pa kot večja, gospodarsko pomembna luka že pred dobrim stoletjem odigrale svojo vlogo. Italijanska pristanišna mesta zato rej ne morejo prihajati v poštev kot tekmeči Trstu. Ona vrh tega nimajo na vzhodni strani Jadrana nikakoga zaledja, ker leži jo prevec južno od skrajno severne točke tega morja. - V Jugoslaviji je sicer število luk večje, toda njihov položaj ob morski obali je mnogo težavnejši in so težko pristopna iz zaledja. Obala je južno Trsta vse do najskerajnejše mejne točke Jugoslavije in še dalje na jug jako strma in onemogoča gradnjo ugodnih cestnih in železniških pristopov iz zaledja k morju. Poznano je, da imajo Raka, Sibenik, Split in Dubrovnik nadvse neugodne zveze. Njihova pristanišča so zaradi tega obsojena že po prirodi same na krajevní obrežni in skromen promet z najozjim zaledjem.

Kako je s Trstom? - Poznano je, da je to mesto spojeno s svojim zaledjem po največji in najboljši železniški zvezi, ki vodi skozi takoiimenovana "postonjska vrata". Od Marseille do Carigrada je ni proge, ki bi imela ugodnejši pristop k morju od južne železnice in ta vodi 360 km po slovenskem ozemlju. Vse proge v Italiji na Genuo, Spezio, Benetke in druga pristanišča morajo prekoraciti solna gorovja; isto velja se v večji meri za luke na vzhodni obali Jadrana i na Balkanu vobčo. Skozi "postonjska vrata" pa vodi proga, dvotirna, tehnično dovršeno zgrajena in z najmanjšim možnim vzponom. To dejstvo daje Trstu prednost pred vsemi ostalimi lukami.

In zaledje? - V širokem krogu se vrstijo okrog Jugoslavije države z močno razvito trgovino in industrijo: Avstrija, Češkoslovaška in Ogrska; bolj na vzhodu pa ležijo Galicija, Rumunija in Bolgarija s pretežno agrarnim značajem gospodarstva. V Jugoslaviji velja kot dejstvo, da je bas Slovenija - ki predstavlja s svojimi 25.000 km² ozje tržasko zaledje - dežela z najbolj razvito industrijo in gospodarskim življenjem. In - kar je najvažnejše - niti Slovenija, niti Avstrija, Češkoslovaška in Ogrska nimajo nikjer bližje in ugodnejše ležeca luke ob Jadranu oziroma kakem drugem morju, kakor je Trst. Predaleč bi zašli, ako bi navedli vsa pota, ki vodijo v Trst. Toda podčrtujemo nepobitno dejstvo, da je usoda tržaskoga pristanišča popolnoma odvisna od dveh činiteljev: žvez in gospodarske sestave zaledja in od pripadnosti oni državi, ki ga objema kot

najožje in ozje zaledje. Izhajajoč iz pravkar ugotovljenih dejstev, prihajamo do zaključka, da je Trst zasedbo po naši vojski našel svoje ddino pravilno mesto in je s tem zamašena ogromna vrzel, ki je zijala v slovenskom in jugoslovenskom gospodarskem ustroju, kor do sedaj - v stari Jugoslaviji - Trsta nismo imeli.

Ta važna sprememba bo dala ne le Jugoslaviji, temvec tudi vsem že spodaj navedenim industrijskim državam nazaj ona vrata v svet, ki so jih že pred stoletjem imele, četudi v okviru takratne skupne države Avstro-Ogrske. Naša naloga in dolžnost kot lastnikov največjega pristanišča ob Jadranu pa je, da sobi in souporabnikom uredimo luko in blagodat njenega posodovanja se bo v kratki dobi že pokazala za Trst, Slovenijo, Jugoslavijo in najširše tržasko zaledje. -

Verij Svajgar

TABORIŠČNA KUHINJA

Neštetokrat so se v prejšnjih trpkih časih našega življenja pogledi obračali tja proti kuhinjskemu poslopju, kjer so v zasmeh vsemu svetu in v naše ponižanje napisali tako lepo zlagane fraze o mejnikih "svobode" (Heilenshtein!); tja proti poslopju, odkoder so nas ohranjali priživljenju z vodo, v katerj je plavalo nekaj umazanega korenja ali repe, kar je v onih časih sestavljalo enolični jedilni list SS-ovske kuhinje. Preko vsega tega je z grenkim nasmehom potegnjena črta polpozabljenja...

Toda pod tem pozabljenjem se skriva mnogo krvi in znoja. Poslopja je bilo ograjeno v najstrašnejših časih leta 1937-38, ko se SS-ovski kryniki za šalo suvali ljudi v globino in se iz prvotne presernosti krohotali, ko so raz visokega ostrušja obosili preplašenoga človeka za noge, ga pustili bingljati med nobom in zemljo in se pri tem režali: "No, ti Sauschwein", pomoli se hitro k bogu, potem je s teboj proč!" in kakor je pač bilo pri teh poživinjonih kreaturah: če se mu je zahotelo, je bilo spet eno človeško življenje proč... S prihodom Američanov je bilo tudi to samovolje konec in kuhinjska uprava se trudi sedaj iz zalog, katere ji stojijo na razpolago, pripraviti cim okusnejše kosilo. Vendar je to včasih težko, kajti velikost kuhinje tohnično ne dovoli kuhati tako, kakor bi bilo dostojno se bodnega človeka.

Obrat je bil namroč postavljen le za 15000 ljudi. Mogoče takrat niti sami niso mislili, da bodo vsužnjenost ljudi privedli v tako bajno višino. V preteklih dneh je bilo treba prehranjevati 32000 ljudi. Kdor stopi prvokrat v kuhinjo, ne bi mogel verjeti, da bi se iz teh kotlov lahko prehranjeval ves - Maribor! Prostor je majhen. Na približno 300 m je postavljenih 12 kotlov po 1000 l in drugih 12 po 800 l. Zraven sta še dva po 600 l za pripravljanje prežganja in poseboj še dietna kuhinja. Okrog vsakega kotla se vrti po 6 ljudi, tako da je v vsej kuhinji zaposlenih približno 160 ljudi. Ti kotli morajo pa biti stalno polni, sicer ne bi bilo mogoče nasititi vseh teh lačnih žolodcev. Če bi šlo vse po redu (kar je pa v zadnjem času skoraj nemogoče), bi morala biti kava, za katero se napolni voda zvečer ob šestih, jutraj ob tréh že iz kotlov, nakar se prične kuhati prva partija obeda. Ob šestih druga in ob dovetih tretja. Ob dvanajstih se napolnijo kotli za večerjo. Tako je ves dan dovolj

dela. Od šestih zvečer do dveh zjutraj obrat počiva. V tem času se morajo očistiti kotli za paro v kotlarni. Vse se namreč kuha na paro, razen dveh kotlov za prežganje na elektriko. Vendar kuhinja sama ni zgrajena po principih najnovejšo tehnike. Manjka ji predvsem električne ventilacije. Zato je v kuhinji stalno prenasičeni zrak in ni čudno, da se sedaj vsakdo oteplja dole v njej. In zakasnitev obedov gre na rovaš vedno se izmenjavajočega osebja ali pa, kakor se je zgodilo danes, zaradi defekta v kotlarni. SS-ovska uprava tudi ni hotela nabaviti nikršnih modernih strojev, ker je pač imela dovolj brezplačno človeške sile na razpolago.

Vsak dan gredo v kuhinjo velike količine hrane. Danes na primer se je porabilo v približnih številkah: 186 kg kave, 1700 kg sladkorja, 4500 kg zdroba, 1900 kg margarine in ostalih začimb. 4000 kg mesnih konzerv, je bilo razdeljenih. Kruha 26000 kg in biskviti 3500 kg. Najtežje je rešiti vprašanje krompirja. Za en obrok je potrebno 15000 kg (pridelek dveh hektarjev). Lupilci, kateri nalupijo vsak dan svojih 12000 kg, imajo težko delo; s par stroji bi lahko opravili delo 50 ljudi in ne s dosedanjimi 80-100. SS-ovcem pač ni šlo za olajšanjem dela.

Iz pričujočega kratkega pregleda vidimo, da je potrebno precej truda, spraviti hrano pravočasno na bloke (v okrog 700 50-litrskih kotlih). Hrana bi seveda lahko bila boljša, če bi surovine bile boljše. Toda doslej je ostalo vse to, se pri obljubah in na tak način to teli pričakovane ameriške hrane še ne bo kar kmalu. Prisiljeni smo ostati se zaneproj pri toli osovraženi SS-ovsko-nemski Eratz-hranili! D. Cizej

Tragedija velikega transporta:

OD 15.000 SO JIH POBILI 11.000

Poročilo v 3. številki našega glasila o tragediji velikega transporta, ki je ponoči 26. aprila 1945 odšel iz našega taborišča k Štarnberskemu jezeru, izpopolnjujemo z nadaljnimi podatki. Po pripovedovanju Avstrijca, tov. Petuclija Franca, ki je s svojim tovarišem pobegnil iz transporta ter se po večdnevnom napornem skrivanju šele pred duovi vrnil v naše taborišče, so je transporta od preko 7000 pripornikov pridružilo še nadaljnjih 700 pripornikov iz Proclifixa, toda že streljaj iz za taborišča so popadali prvi onemogli. Spotoma je bilo v Allachu transportu priključenih še okoli 3500 tamkajšnjih pripornikov. Tudi nekaj tisoč pripornikov iz okolišnih manjših taborišč. Vse to prežajosten spreved podhranjenih in od pronapornega dela do kraja izčrpanih napoi okostnjakov, se je pomikal v pospešenem koraku proti Štarnberskemu jezeru. Naš opis grozotnega postopanja z onemoglimi priporniki s strani pobesnelih SS-ovskih priganjačev, je po zatrdilu tov. Petuclija, v celoti resnično podan, izpopolniti ga je še v toliko, da so SS-ovci onemogle v bližini bivališa ubijali s smrtonosnimi vbizgli v roko, na samotnih krajih pa s strelji v tičnik. Pri tem gnusnem ubijalskem delu se je proslul dahavski "raportfirer" Böttger, ki je vodil transport, izkazal se posebno krvoločnega. Ob cesti od Allacha do Štarnberga je ležalo na štetino trupel naših ubitih tovarisov. Med Štarnbergom in Wolfratshausnom so pogrnili ves transport na majhen z žicami ograjen prostor, kjer so izčrpani in lačni priporniki zahtevali hrano. Na njihovo upravičene proteste pa so podivjani priganjači SS odgovorili s takojšnjimi strelji, pri čemer se z avtomatskim orožjem ubili nad 1000 pripornikov. Petuclijevemu tovarišu je uspo-

lo pobegniti iz tega grozotnega kraja morjenja, obupnik klicov in blaznega boganja. Ko je spotoma po nekaj urah naletel na odinico prodirajoče ameriške atmade, je njen poveljnik nemudoma sestavil skupino oklopnikov in jo poslal na kraj krvavega pokolja, kjer so bili potem pobiti vsi SS-ovski morilci, kolikor niso pobegnili.

Transport je sedaj v Pátkirchnu, okrog 60 km od Dachau, in stoji od prvotnih čez 15.000 pripornikov le še okoli 4000. Vsi ostali naši tovariši so spotoma v obcestnih jarkih onemogli pomrii, odnosno so bili pobiti.

VPRAŠANJE NASE VRNITVE

Davi je bila seja Mednarodnega komiteja v prisotnosti ameriškega komandanta in ameriških oficirjev, ki jim je poverjena naloga, izvršiti repatriacijo internirancev, in ki so odgovorni za politično policijo.

Komandant taborišča je poročal, da bo njegova prva naloga, da zdrave internirance pošlje čim prej na njihove domove. (Belgijci so že odpotovali) Važno je, da se vprašajo, polo takoj izpolnijo. Vsakdo, ki bo odpuščen iz taborišča, bo moral imeti potrdilo ameriških oblasti, kdor pa takega potrdila ne prejme, bo imel težave pri repatriaciji. Priporniki, ki se bodo morali zaradi zločinov zagovarjati pred oblastmi svoje zemlje, bodo oddvojeni in pod stražo poslani v domovino.

Včeraj je upravi taborišča in vse pokrajino Münchena prevzela ameriška armija. Da se preproci zapuščanje taborišča brez dovoljenja, je straža okoli taborišča pomnožena.

Nacionalne skupine imajo pravico, sprejmejo - s soglasjem - s soglasjem specialne komisije - v svoje vrste ljudi, ki do sedaj niso imeli državljanstva te narodne skupine. Interniranci, ki so brez državljanstva in ki se ne želijo vrniti v svojo domovino, bodo, v kolikor ne gre za zločince, odpremljeni v posebna taborišča za ljudi brez državljanstva, kjer bodo morali čakati dokler jih kakšna vlada ne prevzame.

Komiteji narodnostnih skupin morajo sestaviti spisek ljudi, ki se morajo zagovarjati pred oblastvom svojih domovin. Klasifikacija teh ljudi se razdeli v tri skupine: 1. navadni zločinci, 2. politični zločinci (sodelovanje z Gestapom, z SS itd.), 3. špiunža v korist Nemčije.

Predsednik Jugoslovanskega narodnega odbora je izrazil željo, da se omogoči potovanje 2 do 3 ljudi iz našega narodnega odbora v Beograd k jugoslovanski vladi v svrhu praktične rešitve čimprejšnje repatriacije. Ameriški komandant je odgovoril, da bo tej naši želji ustreženo.

Doslej je prispolo v Anglijo na okrevanje nad 2000 otrok iz Nizozemske; pričakujejo pa jih še 18.000, ki bodo v najkrajšem času propeljani v razne kraje Anglije.

Razširjenje območja Bonemijeve vlade v Italiji se polagoma nadaljuje. Sedaj sta bili zopet dve pokrajini pridruženi in se nahaja že 24 milijonov Italijanov na območju rimske vlade. V kopenskem pristanišču je izmed jedinic nemške mornarice ostalo dvojje križark, "Prinz Eugen" in "Nürnberg", dalje 2 torpedovki in 3 rušilci ter še nekoliko trgovskih tovarnih parnikov, ki so vsi oboroženi.

KO LIST PREČITAS - GA DAJ DALJE!

TRENOTEK, KI SE JE V NJEM PRELOMIL ČAS

Podrobnosti o zgodovinskem srečanju zmagovalcev in premagancev

O dramatičnem poteku podpisovanja ratifikacijske listine h kapitulacijski pogodbi nemške armade priobčujejo še naslednje podrobnosti:

NAJVEČJI VOJSKOVODJA SVETA ...

Podpis se je izvršil v jedilnici Vojne in tehnične vojaške šole v Berlinu. Za podpis so se zbrali v omenjenem prostoru trije činitelji, ki so nemalo pripomogli na zavezniški strani k zmagi: maršal sovjetske vojske Žukov, premagovalec nemške armade vse od Stalingrada dalje proti zapadu do Berlina; angleški letalski maršal Teddor, ki je vodil zračne napade na Nemčijo in seveda tudi na Berlin; ameriški letalski general Spat, nič manj nevaron vodnik ameriškega letalstva, ki je tudi doprineslo svoj veliki delež k zlomu Nemčije. Dominiral je med temi osebnostmi Žukov, ki napravi s svojo majhno, široko in plečato postavo, nekoliko sivimi lasmi in rosnim izrazom v obrazu vtis nadvse resnega vojaškega dostojanstvenika. Njegova mirnost in tudi ledenost v danem trenutku morata imponirati tudi človeku pruske vojaške vzgoje, kakor je bil deležen zapovednik nemške oborožene sile, maršal von Keitel, ki ni mogel zatajiti svoje nervoznosti in tudi arogantnosti, da ne govorimo o netaktnosti.

... IN MOŽ NAJVEČJEGA PORAZA

Preden so Nemci vstopili v jedilnico, je maršal Teddor lepo pozdravil Žukova in mu izročil majhno zastavico iz glavnega stana marsala Eisenhowerja kot njegovo darilo v poseben znak spoštovanja. Ob tej priložnosti je označil Teddor Žukova kot najboljšega ruskega in največjega vojskovodjo sveta.

Ko so Nemci vstopili, se je takoj opazilo oholo držanje Keitla, docim sta bila admiral Friedeburg in gen. polk. Stumpf mirnejša. Keitel je nosil na svoji bluzi poleg vseh odlikovanj tudi zlati znak nacionalsocialistične stranke, darilo Hitlerjevo, v rokah pa je držal maršalsko palico s kljukastim križem. Trdo in odsekano je z njo pozdravil zastopnike zaveznikov, kratki so bili njegovi odgovori na stavljeni vprašanja in nato podpisal listino, ne da bi jo bil prečital - s svojim nalinim peresom, ne s ponudnim. Toda že ko sta sopodpisovala oba ostala nemške zastopnika, se je pričel nervozno kretati po sedežu in je končno izjavil, da listino ni prečital in mu torej ni bilo znano, da mora nemška vojska predati tudi ročno orožje. Zahteval je torej 24 ur odloga kapitulacije, da bi mogel obvestiti vse čete o tej zahtevi. Toda Žukov ni odgovoril na to Keitlovo zahtevo niti besedice; nemški maršal je nekako zmečkal listino v žep, se dvignil in po trdem, okornem pozdravu odkorakal s trdimi koraki iz dvorane, nakar sta mu oba ostala nemške zastopnika sledila.

ZABAVA ZMAGOVALCEV

Po podpisu so ostali zavezniški poveljniki sami med seboj in njihovi adjutanti in novinarji. Razvila se je prijetna družabna zabava ob obilih govorih in zdravicah pri dobri zakuski in vinu. In takrat je maršal Žukov pokazal, da zna biti tudi vesel, kot pravi Rus. Z vsemi je ves vesel in

in sredi govora, imel je več nazdravnih govorov in je končno okrog 4. ure zapustil razigrano družbo.

DROBNE Z JAPONSKEGA BOJIŠČA

Dosedanji uspehi zavezniškega bombardiranja japonskih matičnih otokov se kažejo. Nad 3 milijone japonskega prebivalstva je brez strehe.

Zavezniško letalstvo je v zadnjih štirih mesecih popolnoma onemogočilo redno plovbo japonskih oskrbovalnih ladij med posameznimi otočji Tihega oceana. Število kontrolnih letal je tako veliko, da se je dosedaj posrečilo potopiti že preko 2 milijona ton japonskih ladij, kar seveda znatno vpliva na bojni potencial daleč od matičnih otokov bojujocih se sil.

Japonski tisk v splošnem jako obsoja kapitulacijo Nemčije, ki je privedla vojno na Daljnem Vzhodu v povsem nov, za Japonce nadvse nevaren položaj. Listi naglašajo, da bi bila morala Nemčija zdržati do konca, četudi bi bila končno poražena, kar bi s tem Japonska pridobila na času, da se kolikor mogoče pripravi na bližajoci se odločilni trenutek, ker je odločena, da se bo bojevala do konca.

V Indokini se je udalo okoli 3000 japonskih vojakov zavezniškim oddelkom.

Na otoku Okinawi so imele japonske čete izredno težke izgube pri zadnjem bombardiranju in napadu pri nizkih poljih. V južni Kitajski so kitajske čete odbile vse poskuse Japoncev, da bi napredovali proti severozapadu.

Večji letalski odredi so napadli ustje Rumeno reke v bližini Sanghaja in potopili tamkaj nekaj japonskih vojnih čolnic med njimi en rusilec.

IZ NOVE EVROPE

1000. parna lokomotiva je dne 9. maja zapustila neko angleško lokomotivsko tvornico, da nastopi službo v Franciji pri prevozi prehrane in drugih potrebščin za zavezniške vojske in prebivalstvo. Nemci so bili odpeljali oziroma uničili izredno veliko število lokomotiv, pa tudi letalstvo je storilo svoje, da onemogoči nemški promet. Zato je bilo nujno potrebno, da se v najkrajšem času zrači čim večje število enotnih tipov lokomotiv v omenjeno svrhe.

Po dosedanjih cenitvah gradbenih strokovnjakov znašajo vse poškodbe na poslopih in drugih stavbah skupno vsoto okoli 1 milijardo funtov. Cenitev seve še ni zaključena; skupna vsota bo potem zaračunana v reparacijski račun, ki ga bo plačala Nemčija po načinu, kakor bo to odločeno po konferenci v San Franciscu.

Po sklepu zaveznikov bo Nemčija tudi v bodoče navezana na prehrano iz lastnih sredstev; pomoč v prehrani bo prejela od zunaj le v primerih skrajne nujnosti. Vsekakor pa ne bodo smeli znašati prehranjeni obroki v Nemčiji nikdar več, kakor v osvobojenih državah.

PO SLEDOVIH SLAVNEGA VOJSKOVODJE KUTUZOVA

Ko sem v teh nepozabnih dneh naše zmage poslušal v uradništvu "Dahavskega Poročevalca" na radijskem aparatu Čajkovskega simfonično skladbo "1812", ki jo je največji ruski komponist zložil v spomin Napoleonovega pohoda v Moskvo in njegovega strasnega poraza in sramotnega bega iz Rusije, sem v duhu gledal silni lik Kutuzova, ruskega feldmaršala, ki je zvrnil Napoleonovo armado in domisljajca, ki se je drznil v "brlog" ruskega medveda. V Tolstojevem romanu "Vojna in mir" je lik Kutuzova podan v velikih, toda sila preprostih obrisih, kakor se spodobi za velikana, ki je premagal do tedaj nepremagljivega evropskega diktatorja. Kutuzov, molčeci general, se je umikal in umikal in s prezirom poslušal nemške stratege, ki so se mu obesili za suknjo in ga hoteli učiti, kako bo premagal Napoleona. Ni zmagala nemška strategija, marveč potrpežljivost in vztrajnost, kakor tudi brezmejna požrtvovalnost ruskega vojaka. Kaj kmalu se je zmagovita ruska vojska vrnila v Moskvo, svečano so pozvali zvonovi vseh moskovskih cerkva, ki jih slišimo tudi v omenjeni simfoniji Čajkovskega. Vmes pa slišiš besne motive iz maršejeze, simbola revolucije, ki ji je Napoleon postal nezvest. Napoleon beži, beži, za njim pa zmagoslavno doni maršejeza med pozvanjem moskovskih zvonov, zmagovita maršejeza nad poraženim uzurpatorjem.

PO 132 LETIH JE RDEČA VOJSKA PRISLA ZA NJIM

Slavni ruski vojskovodja je sledil bežecem Napoleonu v Evropo in tako ga vidimo v aprilu leta 1813 v Boleslavu, na velikih cestih, vodci iz Šlezije na Sase. Tu je Kutuzov umrl. Truplo se balzamirali in ga prepeljali v Petersburg, njegovo srce pa so pokopali nedaleč od Boleslava. Feldmaršalovi prijatelji so mu postavili spomenik, obelisk z napisom: "Do krajev je vojskovodja Kutuzov popeljal zmagovite ruske vojske, a tu jo smrt prekinila njegova slavna dela. Rešil je svojo domovino in odprl pot svobode Evropi. Bodi blagoslovljen spomin junaka".

In 132 let pozneje vidimo ruske vojske zopet na tej poti, vodci v Berlin zmagovito rdečo vojsko. Poslušajmo sovjetskega majorja A. Mandrugina, ki ga je pot ruske vojske privedla semkaj:

"Ko so naši prednji oddelki prišli v Boleslav, je skupina častnikov dolgo iskala hišo, v kateri je Mihail Ilarijonovič Kutuzov preživel zadnje dni svojega življenja in kjer je preminul. Iskanje je bilo uspešno. Na neki hiši so oficirji našli staro, z apnom prebeljeno spominsko ploščo. V sobah ni bilo nikakega sledu o Kutuzovu. Po tleh razmetane stvari so pričale samo, da je tu živel neki nemški meščan, ki je naglo zbežal od tod."

Častniki so napisali na steno: "Tu je umrl Kutuzov". Po veljnih mesta je pozneje pospravil po teh sobah in jih uredil, a po mizah je porazdelil literaturo o feldmaršalu. Zdaj poznajo to hišo vsi bojovníki in oficirji, ki jih pot privede v to mesto. Vsako smatra za svojo dolžnost, obiskati za nekaj hipov to sobo, zvezano s spominom na ime, ki je tako drag slohorneu ruskemu srcu.

Docela izpremenjen je tudi stari obelisk. Okrašen je s cvetjem, v njegovem podnožju so položeni venči, a na drevesu poleg obeliska je pritrjen portret Kutuzova. Oddelki, ki gredo skozi mesto, so usmerjeni po ulici, kjer stoji obelisk, da mu izkažejo vojaško čast.

"MORALI SMO ZMAGATI!"

Politični delavci nekega združenja, stanujočega nekje v bližini, so našli grob, kjer je pokopano srce Kutuzova. Mnogo let se nihče ni brigal zanj, tako da ga je trava prerastla. Grob so očistili, prostor pred njim in stezo so posuli s poskom. Tudi tisti vojščaki, ki jih ne pelje pot mimo, pridejo k spomeniku in se mu poklonijo. Evo dveh maršorjev, ki sta snela kape in molče stala pri spomeniku. Ta grob velikana zbujajo razne misli in čustva v srcih vojakov in častnikov. Na mitingu nekega oddelka je kapitan Oktjabrski rekel: Pred nami je cesta iz Šlezije na Sase. Ni prvic, da korakajo ruske vojske po nemških cesteh. Pred več kakor sto leti je Napoleon privedel k nam svoje vojske, da bi zasuznil ruski narod. Naši prednamci so odgovorili: na to z domovinsko vojno. Napoleonu je tedaj uspelo, odvesti iz Rusije le majhno skupino razčepanih "zavojevalcev". Tako so Rusi odgovorili na napad tujcev. Njemu pokolenju je pripadla usoda, spopasti se s podlim razbojnikom Hitlerjem. Zdaj pobijamo fašistično zver v njenem lastnem trlogu. Morali smo zmagati. V naših srcih živi lepo vojno tradicije ruskega naroda. Vodi nas Stalin, ki združuje v sebi genialnost našega naroda, njegovo trdnost, njegov pogum, njegovo voljo, boriti se za neodvisnost.

Drug za drugim se povzpnejo na govorniški oder, bojovníki in častniki. Z ognjevitimi besedami pozivajo k še večji proslavitvi ruskega orožja, k pomnožitvi slavni vojnih tradicij in uporabi vseh sil za čimprejšnji in popoln poraz hitlerjevske Nemčije. Pred prahom velikega Kutuzova sovjetski bojovníki prisegajo, da bodo nad Berlinom razgrnili zastavo zmage.

NESMRITNO JE NJEGOVO IME

Nesmrtno je ime Mihaila Kutuzova. V njem, kakor tudi v imenih velikih ruskih ljudi: Aleksandra Nevskega, Dmitrija Donskoga, Aleksandra Suvorova, zveni slava ruskega orožja. V teh imenih je posebljena ruska nepromagljiva sila, zapisana v njih tradicija našega naroda, njegova volja do najpožrtvovalnejše borbe za domovino, za čast, za svobodo".

lvk.

Z 19. bloka

Dne 9. t. m. sta na našem bloku spet umrli dva vojaka: Anton Irmaučnik, 35 letni delavec iz Spodnjih Kras, in 36 letni kmet Alojz Sattler iz Gornje Radgone. Oba je pobrala zavrtna driska, ki v naših razmerah skoraj ni manj nevarna od logarja. Oba sta se zadnje dni ponovno javila na zdravniški pregled in sta bila tudi odrejena za sprejem v revir, samo sprejeta nista bila - zaradi pomanjkanja prostora. Tisoče in tisoče naših ljudi je pobral Dachau, toda žrtve prejšnjih let so nam razumljive - od nacističnih krivnikov pač nismo pričakovali drugega kakor uničevanje in smrt. Zdaj se nam je nasmehnila svoboda, odnosi med nami pa so ostali pri starem - toliko umiranja smo preživeli, da smo postali brezčutni. Najhujše je pač, umreti zdaj, ko se vsi nestrpni pripravljamo na povratek. Razmože na zaprtih blokkih postajajo neznosnejše iz dneva v dan.